

Колгосп тварин із китайськими рисами

Продовольча політика Китаю перебуває на роздоріжжі, і рішення, куди вона поверне, може вплинути на весь світ.

Нещодавно облетіли весь світ кадри гігантської будівлі на околиці міста Ічжоу в провінції Хубей, яка вважається найвищим свинарником у світі. У середині цієї будівлі, чії двадцять шість поверхів у Чеській Республіці перевершують лише багатопверхівки на празькому Панкраці та будівлі AZ Tower у місті Брно, техніки у формах за допомогою камер із високою роздільною здатністю спостерігають за тваринами в командному центрі, який не поступається центру управління NASA. Кожен поверх тут функціонує як окрема ферма, що охоплює всі етапи життя тварин: від зон штучного осіменіння та вигодовування вагітних самок до сектору пологів і підсисних поросят, частини, призначеної для відгодівлі та подальшого забою.

Незабаром першу ферму, яку було відкрито в жовтні минулого року, доповнить друга така ж багатопверхівка загальною ємністю в 1,2 млн свиней на рік. Однак, зважаючи на технологічну точність і стандартизацію всього процесу, ці заклади більше нагадують фабрики, ніж ферми. Тут навіть вимірюють свинячі екскременти, збирають їх і частково повторно використовують для виробництва електроенергії. Залишкове тепло із сусіднього цементного заводу використовується тут для «забезпечення теплих ванн і підігріву питної води для свиней». Однак мета полягає не в тому, щоби балувати тварин без потреби. За словами представника компанії, ці процеси просто дадуть змогу «свиням рости швидше з меншою кількістю корму».

Наслідки продовольчої політики Китаю

Будівництво подібних об'єктів відповідає зростанню попиту частини китайського населення, для якого, завдяки підвищенню рівня життя, м'ясо перестало бути рідкісною розкішшю. У 60-х роках минулого століття середній китаєць споживав менше 5 кг м'яса, але з розвитком економіки після реформ Дена наприкінці 70-х споживання різко зросло. Наприкінці 1980-х років — до

20 кг на душу населення, а зараз цілих 63 кг. Сьогодні на Китай припадає 28% світового споживання м'яса, а свинини — навіть 50%. Тому не дивно, що навіть найвище керівництво партії звертає увагу на продовольчу політику: «Перш ніж країна стане наддержавою, вона повинна зміцнити своє сільське господарство, тому що тільки ефективне сільське господарство може зробити країну сильною», — сказав генеральний секретар Сі Цзіньпін. У минулому він також попереджав, що «Китай опиниться під іноземним контролем, якщо ми не будемо міцно тримати свою миску з рисом» (або напрошується сказати: тарілку зі свининою).

Ставка на мегаферми парадоксальним чином прискорилося у 2018 році, коли африканська чума свиней спустошила свинарство Китаю. Дослідження, опубліковане в журналі Nature, припускає, що понад 40 млн свиней загинуло внаслідок інфекції та інших наслідків вірусу (для порівняння, до липня 2019 року країна офіційно повідомила «лише» про 1,2 мільйона випадків). У 2013 році викликав шок резонансний випадок, коли понад 6000 тліючих тіл цих тварин плавали річкою Хуанпу в Шанхаї. Жахлива сцена була пов'язана з поліцейською кампанією проти продажу продуктів тваринного походження від хворих свиней. В іншому, безперечно, похвальне рішення, якби не реакція багатьох виробників, які в такий спосіб просто позбавлялися свого непридатного для продажу «товару».

Ферми Китаю піднімаються до небес також тому, що в країні майже 10% орних земель світу, але в ній проживає приблизно п'ята частина його населення. Вирощування зернових є дорогим, а сільськогосподарські угіддя дають менше врожаю з 1 акра, ніж в інших великих економіках. Через шість десятиліть після Великого голоду, який коштував життя десяткам мільйонів людей, Китай став найбільшим імпортером сільськогосподарських товарів. Він також імпортує більше половини світового виробництва сої, в основному для годування худоби. Але імпорт сільськогосподарської продукції також не без ризику, про що свідчить, наприклад, затоплення судна Gulf Livestock 1 у вересні 2020 року.

Гігантське вантажне судно, що прямувало з Нової Зеландії до китайського Тяньцзіня, було затоплене тайфуном біля узбережжя Японії, разом із понад 40 членами екіпажу та майже 6 тисячами корів.

Геополітична нестабільність і зростання цін на сировинні товари на світових ринках уже певний час спонукають Пекін до підвищення самодостатності у сфері продовольчої безпеки. У цьому контексті 13 лютого ЦК Комуністичної партії Китаю та Держрада оприлюднили ключовий документ на 2023 рік — «Про підтримку розвитку сільських територій». Основними пунктами є саме продовольча безпека через підтримку власного сільського господарства та зменшення залежності від імпорту, і ця мета має бути досягнута, зокрема, «генетичним покращенням сільськогосподарських тварин». Команда китайських вчених нещодавно показала, як такі зусилля виглядають на практиці, клонувавши трьох «суперкорів», які дають більше середньої кількості молока. Оскільки 7 із 10 китайських молочних корів наразі імпортуються з-за кордону, мета команди полягає в тому, щоби «протягом двох-трьох років створити стадо з понад тисячі суперкорів як міцну основу для подолання залежності Китаю від закордонних молочних корів».

На перехресті

З іншого боку, слід додати, що так само, як і в інших модерних суспільствах різних країн світу, сучасні молоді китайці також бажають вести більш здоровий спосіб життя та замислюються над своїм раціоном. Китай уже продукує 53% світового ринку «рослинного м'яса», хоч у цьому сегменті переважно домінують традиційні заміники м'яса. Незважаючи на це, країна, яка дала світу тофу, схоже, на шляху до чергової рослинної революції. Вінс Лу, засновник пекінської фірми альтернативних білків Zhenmeat, каже, що пандемія, торгова війна та погіршення довкілля підвищують зацікавлення до білків рослинного походження. «Китаю терміново потрібне альтернативне постачання м'яса, — каже він, — це питання національної безпеки».

Ще одна технологія, яка обговорюється в цьому контексті останніми роками, — це використання клітинного м'яса, тобто тваринних білків, вирощених у лабораторії. Зрозуміло, що ця технологія є більш суперечливою, ніж синтез «м'яса» зі звичайних рослинних матеріалів, як-от соя чи пшениця, проте вона швидко розвивається. У 2017 році Китай підписав угоду про імпорт технології вирощування м'яса з Ізраїлю на суму 300 мільйонів доларів. У зв'язку з цим Сунь Паоко, президент Пекінського університету технологій і торгівлі, зазначив, що клітинні альтернативи м'яса мають «стратегічне значення» для «гарантування майбутнього постачання м'яса в Китаї».

Отже, можна сказати, що Китай перебуває на роздоріжжі в галузі продовольчої політики, і його рішення можуть іти принаймні у двох напрямках. Перший — це поглиблення індустріалізації та комодифікація (і не тільки) тваринництва до абсолютно абсурдних розмірів. Другий — це пошук альтернатив, які можуть поєднати як ефективність, так і етику на боці виробників і задоволення з боку споживачів. З огляду на чисельність населення, ці рішення будуть кардинальними як для Китаю, так і для світу. Вони матимуть помітний вплив як на поводження з тваринами, так і на зміну клімату чи вирубку лісів для створення великих сільськогосподарських площ. Й останнє, але не менш важливе, — у цьому контексті обговорюються ризики передачі зоонозних патогенів людині.

Юй Пін, виконавчий директор компанії, яка проектує вертикальні мегасвиноферми, згадані на початку тексту, не надто вагається на цьому уявному перехресті: «Це віха, і не тільки для Китаю. Я думаю, багатопверхові ферми вплинуть на весь світ». Хочеться відповісти, перефразувавши алегоричний твір Оруелла: «Якщо товариш Юй це говорить, це має бути правдою».